

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 31.08.2026

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
01	011-2757/26		

ПРЕДСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

На основу члана 107. став 1. Устава Републике Србије, Закона о Народној скупштини и Пословника Народне скупштине, подносимо

**ПРЕДЛОГ ЗАКОН О ОТВАРАЊУ АРХИВА И ДОСИЈЕА И УТВРЂИВАЊУ
ЧИЊЕНИЦА О ПОЛИТИЧКОЈ И ИДЕОЛОШКОЈ РЕПРЕСИЈИ У СРБИЈИ ОД
1941. ДО 1990. ГОДИНЕ**

са образложењем и Изјавом о непостојању обавезе усклађивања са прописима Европске уније.

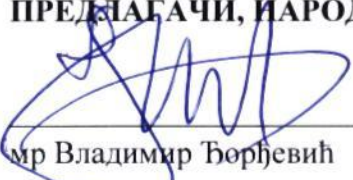
За представника предлагача одређује се мр Владимир Ђорђевић.

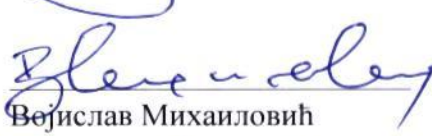
Уз Предлог закона достављају се:

1. Предлог закона;
2. Образложење;
3. Изјава о непостојању обавезе усклађивања са прописима Европске уније.

Београд, 31.8. 2026. године

ПРЕДЛАГАЧИ, НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ

мр Владимир Ђорђевић

Војислав Михаиловић

Љубинко Ђурковић

ПРЕДЛОГ

ЗАКОН О ОТВАРАЊУ АРХИВА И ДОСИЈЕА И УТВРЂИВАЊУ ЧИЊЕНИЦА О ПОЛИТИЧКОЈ И ИДЕОЛОШКОЈ РЕПРЕСИЈИ У СРБИЈИ ОД 1941. ДО 1990. ГОДИНЕ

Члан 1. – Предмет закона

Овим законом уређују се попис и систематизација података о архивској грађи и документацији од значаја за утврђивање чињеница о политичкој и идеолошкој репресији у периоду од 6. априла 1941. године до 31. децембра 1990. године, њихова заштита и законита доступност у складу са посебним прописима, образовање Комисије за утврђивање чињеница о политичкој и идеолошкој репресији и успостављање Јединственог регистра документованих случајева.

Члан 2. – Циљ закона

Циљ овог закона је утврђивање и документовање чињеница, очување релевантне архивске грађе и историјског памћења, заштита достојанства жртава и њихових породица и омогућавање приступа подацима у складу са Уставом и законом.

Члан 3. – Начела

Примена овог закона заснива се на начелима законитости, стручности, самосталности и непристрасности у раду, проверљивости извора, заштите људског достојанства и забране политичке и идеолошке злоупотребе.

Овим законом се не утврђује кривична, грађанска или друга правна одговорност појединаца и не замењују се поступци пред судовима и другим надлежним органима.

Члан 4. – Појам политичке и идеолошке репресије

У смислу овог закона, политичка и идеолошка репресија обухвата радње и мере предузете према лицима првенствено због њиховог политичког, верског, националног или идеолошког уверења, припадности или стварног, односно претпостављеног политичког става, ако су се састојале у лишењу живота или слободе, прогону, интернацији, принудном раду, незаконитом или неоснованом ограничењу права или другим тешким повредама права.

Постојање конкретног случаја утврђује се на основу расположивих и проверљивих извора, у складу са методологијом рада Комисије.

Члан 5. – Релевантна архивска грађа и документација

Релевантном архивском грађом и документацијом, у смислу овог закона, сматрају се нарочито: 1) досијеи и евиденције органа и служби безбедности; 2) службени записници, извештаји и преписка; 3) судски и управни предмети; 4) евиденције о хапшењима, притварању, интернацији, принудном раду и страдању; 5) документација о несталим и страдалим лицима; 6) документација о одузимању права и имовине када је непосредно повезана са политичком или идеолошком репресијом; 7) друга архивска грађа и документација од значаја за утврђивање чињеница.

Члан 6. – Попис и заштита

Имаоци релевантне архивске грађе и документације дужни су да, на захтев Комисије и у складу са посебним прописима, доставе Комисији податке о постојању, врсти, обиму и месту чувања грађе и документације од значаја за примену овог закона.

Архивска грађа и документација чувају се, штите, користе и стављају на располагање у складу са прописима којима се уређују архивска грађа и архивска делатност, заштита података о личности, тајност података и другим посебним прописима.

Члан 7. – Доступност и заштита података

Приступ архивској грађи и документацији остварује се у складу са посебним прописима. Комисија може користити податке само у обиму неопходном за вршење послова из своје надлежности, уз примену мера заштите права и слобода лица на која се подаци односе.

Члан 8. – Комисија

Образује се Комисија за утврђивање чињеница о политичкој и идеолошкој репресији (у даљем тексту: Комисија), као стручно тело које послове из своје надлежности обавља самостално и непристрасно, у складу са законом.

Комисија има девет чланова које, на предлог надлежног одбора Народне скупштине, именује Народна скупштина на пет година.

Члан 9. – Састав Комисије

За члана Комисије може бити именовано лице са признатим стручним знањем и искуством у области права, историје, архивистике, форензике или заштите људских права.

Приликом именовања обезбеђује се стручна разноврсност састава Комисије.

Члан 10. – Стручна служба

Стручне, административне и техничке послове за потребе Комисије обавља стручна служба.

Положај, организација, начин рада и друга питања од значаја за рад стручне службе уређују се актом Народне скупштине.

Члан 11. – Послови Комисије

Комисија: 1) утврђује методологију рада и критеријуме за оцену извора; 2) координира прикупљање и систематизацију података; 3) утврђује документоване чињенице о лицима и догађајима; 4) води Јединствени регистар; 5) предлаже надлежним органима мере ради заштите и достојног обележавања места страдања и сахрањивања; 6) подноси годишњи извештај Народној скупштини.

Члан 12. – Правна природа налаза

Налази, евиденције и извештаји Комисије имају карактер стручне и чињеничне документације и сами по себи не представљају судску одлуку нити појединачни акт којим се утврђује правна одговорност.

Члан 13. – Јединствени регистар

Води се Јединствени регистар документованих случајева политичке и идеолошке репресије, који се састоји од службеног и јавног дела.

Службени део Регистра садржи податке и документацију неопходне за рад Комисије и није јавно доступан, осим у случајевима и под условима утврђеним законом.

Јавни део Регистра садржи само податке за чије објављивање постоји законски основ и који се могу учинити доступним уз примену мера заштите права и слобода лица на која се подаци односе.

Члан 14. – Исправка и допуна података

Заинтересовано лице може Комисији доставити документацију од значаја за исправку или допуну података.

Подаци за које не постоји довољан степен документованости јасно се означавају као непотврђени и не објављују се као утврђене чињенице.

Члан 15. – Места страдања и сахрањивања

Надлежни органи, на основу стручних налаза и у складу са посебним прописима, предузимају мере ради утврђивања, заштите и достојног обележавања места страдања и сахрањивања.

Члан 16. – Однос према другим прописима

Питања која нису уређена овим законом примењују се у складу са прописима о архивској грађи и архивској делатности, заштити података о личности, рехабилитацији, тајности података, као и другим посебним прописима.

Овим законом се не дира у права и поступке утврђене посебним прописима.

Члан 17. – Средства

Средства за рад Комисије, њене стручне службе и спровођење овог закона обезбеђују се у буџету Републике Србије, у складу са законом.

Члан 18. – Извештавање

Комисија подноси Народној скупштини годишњи извештај о свом раду.

Први извештај Комисија подноси у року од 12 месеци од дана конституисања.

Члан 19. – Ступање на снагу

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

ПРЕДЛАГАЧИ, НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ

мр Владимир Торшевић

Војислав Михаиловић

Љубинко Турковић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОН О ОТВАРАЊУ АРХИВА И ДОСИЈЕА И УТВРЂИВАЊУ ЧИЊЕНИЦА О ПОЛИТИЧКОЈ И ИДЕОЛОШКОЈ РЕПРЕСИЈИ У СРБИЈИ ОД 1941. ДО 1990. ГОДИНЕ

I. УСТАВНИ И ПРАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење закона садржан је у Уставу Републике Србије. Право народног посланика да предложи закон утврђено је Уставом, а поступак подношења предлога закона уређен је Законом о Народној скупштини и Пословником Народне скупштине.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

1. Анализа садашњег стања

Релевантна документација и архивска грађа налазе се у различитим фондовима, архивима и код различитих ималаца. Постојећи прописи уређују архивску делатност, заштиту података о личности и поједине поступке заштите права, али не успостављају јединствен системски механизам за попис релевантне грађе, примену јединствене методологије, вођење регистра документованих случајева и редовно извештавање Народне скупштине о налазима.

2. Проблеми које закон треба да реши

Недостатак јединственог институционалног оквира отежава систематско утврђивање документованих чињеница и преглед релевантне грађе, као и приступ подацима у случајевима у којима је приступ законом дозвољен.

3. Циљеви који се доношењем закона постижу

Очување и заштита релевантне грађе, утврђивање и документовање чињеница, заштита достојанства жртава и њихових породица, успостављање регистра и институционално извештавање Народне скупштине.

4. Разматране могућности

Проблем се не може у целини решити без посебног закона, јер постојећи прописи не успостављају посебно стручно тело са јединственим мандатом за послове утврђене овим законом.

5. Разлози за доношење закона

Закон представља најпримеренији инструмент јер утврђује трајан институционални оквир, надлежности, начела рада, механизам извештавања и заштиту права лица на која се подаци односе.

III. ОСНОВНА РЕШЕЊА ПРЕДЛОГА ЗАКОНА

Предлог закона уређује предмет и циљ, начела рада, појам политичке и идеолошке репресије, релевантну архивску грађу, њен попис и заштиту, образовање и рад Комисије,

њену стручну службу, Јединствени регистар, исправку и допуну података, места страдања и сахрањивања, однос према другим прописима, средства и извештавање.

IV. ОБЈАШЊЕЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ЧЛАНОВА

Уз члан 1. – Уређује предмет закона.

Уз члан 2. – Одређује циљеве закона.

Уз члан 3. – Утврђује основна начела и границе овлашћења.

Уз члан 4. – Одређује појам политичке и идеолошке репресије.

Уз члан 5. – Наводи основне категорије релевантне грађе.

Уз члан 6. – Уређује достављање података о грађи и њену заштиту у складу са посебним прописима.

Уз члан 7. – Уређује доступност и заштиту података.

Уз члан 8. – Образује Комисију и уређује њен положај.

Уз члан 9. – Уређује стручни профил чланова.

Уз члан 10. – Уређује стручну службу.

Уз члан 11. – Уређује послове Комисије.

Уз члан 12. – Одређује правну природу налаза.

Уз члан 13. – Успоставља службени и јавни део Регистра.

Уз члан 14. – Омогућава исправку и допуну података.

Уз члан 15. – Уређује поступање поводом места страдања и сахрањивања.

Уз члан 16. – Уређује однос према другим прописима.

Уз члан 17. – Уређује финансирање.

Уз члан 18. – Уређује извештавање.

Уз члан 19. – Уређује ступање на снагу.

V. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР ВРЕМЕНСКОГ ПЕРИОДА

Почетак периода одређен је даном 6. априла 1941. године, као јасном историјском границом почетка напада на Краљевину Југославију и слома њеног дотадашњег државног поретка. Завршна граница, 31. децембар 1990. године, одређена је као јасна календарска граница након уставних и политичких промена током 1990. године и одржавања првих вишестраначких избора за Народну скупштину после Другог светског рата.

VI. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА

За спровођење овог закона потребно је обезбедити средства у буџету Републике Србије за рад Комисије и њене стручне службе, стручну обраду и систематизацију података и вођење Регистра. Средства се обезбеђују у складу са законом којим се уређује буџет Републике Србије.

VII. ПОВРАТНО ДЕЈСТВО

Предлог закона не садржи одредбе са повратним дејством.

VIII. ХИТАН ПОСТУПАК

Не предлаже се доношење закона по хитном поступку.

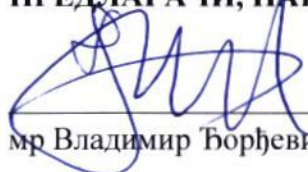
IX. СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Не предлаже се ступање закона на снагу пре осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

X. УСКЛАЂЕНОСТ СА ПРАВОМ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

За Предлог закона не постоји непосредна обавеза усклађивања са одређеним прописом Европске уније. При његовој примени поштују се домаћи прописи којима се уређују архивска грађа, заштита података о личности и друга питања од значаја за предмет закона.

ПРЕДЛАГАЧИ, НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ

мр Владимир Ђорђевић

Војислав Михаиловић

Љубинко Ђурковић

ИЗЈАВА

О НЕПОСТОЈАЊУ ОБАВЕЗЕ УСКЛАЂИВАЊА ПРЕДЛОГА ЗАКОНА СА ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Изјављујемо да за Предлог ЗАКОН О ОТВАРАЊУ АРХИВА И ДОСИЈЕА И
УТВРЂИВАЊУ ЧИЊЕНИЦА О ПОЛИТИЧКОЈ И ИДЕОЛОШКОЈ РЕПРЕСИЈИ У
СРБИЈИ ОД 1941. ДО 1990. ГОДИНЕ не постоји непосредна обавеза усклађивања са
одређеним прописом Европске уније.

Предлог закона не представља пропис којим се непосредно транспонује одређени правни
акт Европске уније, већ уређује домаћи институционални оквир за систематизацију
података о релевантној архивској грађи и документацији, утврђивање чињеница и вођење
Јединственог регистра у области политичке и идеолошке репресије.

При примени закона поштују се важећи прописи Републике Србије којима се уређују
архивска грађа и архивска делатност, заштита података о личности, тајност података и
друга питања од значаја за предмет закона.

Београд, 31.8. 2026. године

ПРЕДЛАГАЧИ, НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ

мр Владимир Борђевић

Војислав Михаиловић

Љубинко Бурковић